

Aurrekoetxeari eta

Zoritxarrik beltzena da, nik uste, idazleak liburu edo artikulu bat osatu eta argitara, eta oihartzunik* batere ez biltzea. Pozgarri izan zait, beraz, uztailaren* 15eko ANAITASUNAN Aurrekoetxearen eta Anatsanen izkribuak irakurtzea, nahiz kontrakoak eta zaharrak* izan. Eta, Aurrekoetxeak neure iritzia «sakonagotik frogatu* behar» nukeela irakurrita, lerro hauek prestatu ditut, ANAITASUNAN agertuko diren ustean.

Rikardo Arregi zenaren arabera esateko, ez nago «modan»; eta ba dakit. Baina, neure ahalmen eta maila apaletan, Egiaren bilaketa gidari izaten saiatu nahi nuke beti; eta ez, izkutuan irribarre bila ibilki, azkeneko joera txalotuari egokitu-nahia.

Gazteriak sozialismoarekiko eta justiziarekiko dakarren sua ohore bat da gazteria horren alde; eta enetzako pozgarria, eta etorkizunean sinesteko arrazoi funtsezkoa da. Nahiz batzuk, bide-bila gartsu horretan, nik zuzentzat ez ditudan teorietan barrena abiatu.

Aitor bat ere egingo dut, hain zuzen ere: bai Euskal Herrian bai Atzerrian justizia-egarri duen jendea, marxismoari lotua aurkitu dudala maiz* xamar; eta, alderantziz,* anti-marxismoan aurkitu dudak jendeak ez duela eskuarki* gizatasun haundirik erakusten, ez justizia-egarririk. Hau egia hutsa da. Zuzentasunaren egarria, gaur eta beti, nik uste, ezkerrean aurkitu ohi da; eta marxisten artean parte batez, gisa denez.

Baina, politika arazoak juzgatzerakoan, borondate prestua eta «sendimendu onak» kontutan hartzea ez da aski.* Eta ni oso bildur naiz, problema honi dagokionez, /gizonaren liberazioa eta zoriona = sozialismoa = marxismoa/ ekuazioa ez ote dugun errazkiegi zuzenesten.*

Anatsani erantzunez, ezin daiteke seriotan esan, horako «fede» berriaren karkoa «anarkismo faista» denik; ez Cohn Bendit, ez Bakunin eta ez Proudhon bait dira hor sakratuak. Marx bai, ordea. Euskal Herrian entzuten diren leloak, miresten diren aitorrak, egiaren bila ontzat hartzen diren liburuak, eta zabaltzen diren paperak, ez dira Proudhonen hildokoak*. Iritzi horiek azalduz, nekez pasako luke inork etsaminarik «Sciences-Po» delakoan... Marxismoa da gaur gazte askoren katramila* eta esperantza.

Hots*, jaiera* horretan justiziaren egarri finaren parte argi eta garbi onhartu ondoren, dena urre gorria ez dela sinestzia* nago, eta sozial-inperialistek ba dakikete* honetaz zerbait; Europaren arabera, Euskal Herrian berandu gertatzen ari bait da marxismo fededunaren fenomenua. Eta hau ez da normala, bitxi da oso. Ba dirudi, ene lagun jakintsu batek bezala esateko, «Euskal Herria Europan egon, eta ez duk Europa». Baina gai hau alde batera utziko dut; eta gaur, egiazki eta jakinaren gainean, marxismoaren balioa onhartzeko duten horien ideiez mintzatuko naiz.

Sozialista garen guziok GIZONEN AUKERAREN BERTINTASUNA bilatzen badugu, gure helburua GIZONA da. Eta Anatsanek niri neure nahi sozialistaren fintasuna ukatzen badaut ere, eta alderantziz* ideiakide ezin itsusiagoak ezartzen; nik ez dut berdin jokatu: eta ez dut zalantzan jarriko Anatsanen justizia-egarriaren fina. Sozialista guziok dakigu, ekonomiak baldintzen duela soziedadea; eta, gizona liberatzeko, gizona gizartzeko, baldintzen eta mugatzen duten ekonomia eta politika jarri behar direla gizonaren zerbitzutan.

Helburutzat GIZONA dugu, beraz, Anatsanek eta nik biok. Gizona soziedadean sortzen da beti; eta hitzontzikeria* zaiku bioi gizona liberatu nahi izatea, bai, eta soziedadea bere horretan uztea. Sozialista guziona iritzi, aldakuntza funtsezkoak egin behar dira esturturetan, eta kapitalismoa erauzi.* Hau aitortzeko, ez da marxista

izan behar. Marx baino lehenago sortu zen sozialismoa, eta, Marx gainditu arte, ez da bere osotasunean eraikiko. Monod-ek gauza bera idatzi du berriki*.

Bidezkoa da, horretara, sozialista direnek SOZIEDA-DEAREN EKONOMI BALDINKETAK AZTERTZEA. Hauxe izan da Marxen zientzia-ekarpen nagusia. Eta puntu berezi horretan denok gineteke gaur hein* batez Marx-zale, egia esateko; Fisikan gaur denok Newton-zale, Planck-zale edo Einstein-zale garen bezala. Marxen zientzia-ekoizpena* sartua dago jakindurian eta Unibertsidadean. Eta inork ez du parte hori —kapitalismoaren kritika, batez beste— zalantzan* jartzen. Ez da beharrago, sozialista izateko, marxismo-aitorretan murgiltzea, fisikaria izateko Einstein-dar aitorki oihukatzea* baino. Nik sozialistatzat daukat neure burua, baina ez naiz marxista; eta anarkistek, ezkertar kristauak eta bestek berdin esan dezakete. Zeren* eta, Marxen teorietan, besterik ere bait dago zientzia-ekarpenez gain: gizonari buruzko ideia faltsua, esate baterako.

Euskal Herrian entzuten diren elkarrizketetan, gizonaren izakera eta alienazioa klase burrukaren ondorio hutsa direla esan ohi da maiz.* Gizona ez dela, hortaz,* berez alienatua, baizik eta «lanaren banaketak» alienatu duela. «Klase-gizartearen zapalaketak bortxatuta da gaiztoa gizona», dio Azurmendik, marxismoaren tesi ezagun hori bildu nahirik. Eta Marxengan hau irakurtzen da: «Ce communisme est la véritable solution de l'antagonisme entre l'homme et la nature, entre l'homme et l'homme, la vraie solution de la lutte entre l'origine et l'être, entre l'objet et le sujet, entre la liberté et la nécessité, entre l'individu et l'espèce». Horra hor parabisua hitzez hitz! Izan ere, horixe da marxismoaren mistikaren parte handi bat. Eta horixe ere, esaten denaren ardatza.

Mitologia horri, oinharri duen ideia-hertsikeriari,* politika-hertsikeria datzeko* gero: partidu bakarra, zentralismoa, eskomikuak,* eta abar. Dena on, dena zuzentzeko abiaduran. Nik ez dut uste, Leninek Marx gaizki ulertu zuenik. Eta froga* ona dira Bakunin anarkistaren iragarpen harrigarriak, orain dela ehun urte salatuak. Zehazki azaldu zuen Bakuninek, Marxengandik letorkeela stalinismoa... 1865.ean! Eta Anatsanek, ministro horren eta nire artean «herreman bat bederen» aurkituz, salatzeko duten hertsikeria horren froga berri bat eskaintzen da. Begiaren zorrotza! Marxen beraren hertsikeriari, horrela, jarraitzaileena ere erantsi behar izaten zaio...

Marxismoak gizonaren zoritxarra OSOKI konpondu uste izan du, ekonomi baldintzapenak aldatuz; eta kapitalismoaren erauketari iraultza deitu dio, «I» nagusiaz, bertute guziak aldakuntza miresgarri horri ezarrit; eta hanarteko* iraultzak oro* bigarren mailakotzat jota. Altxa,* azken urteotako kondairak argiro erakutsi duenez, kapitalismoa erauztea* EZ DA ASKI izan, gizartea aldatzeko eta gizona gizonago egiteko. Zergatik? Gizon «berri»rik ez da inon sortu. Fededun berriek diotenez, ordea, iraultza guziko hori mito bat dela diogunok «erreformismo» nazkagarrian omen* gaude.

GIZONAREN ZERBITZUTAN egin behar da politika, ordea. Eta, honetarako, gizona ZER DEN xuxenik jakin behar da. Marxek ez zeken. Hobeki esateko: funtsean Rousseau-ren jarraitzaile izanik (alegia,* gizona ona da berez, baina klase banaketak egin du gaizto), Marxek gizonaren ideia faltsu bat barreiatu* du. Gizartea ekonomi esturturek baldintzen dute, eta horien bidez gizonaren izaera. Baina gizona ez du ekonomi esturturek soilik* baldintzen eta horretaritzen.

Freud-ek eta psikanalisiak frogatu* dutenez, askoz ere sakonago da inkontzientearen eragina gizonaren partean,* ekonomi esturturena baino. Gizona ez da Errusian aldatu, eta honen karkoa Freud-en erakaspina da. Gizo-

Anatsani erantzunez

naren kakoa ez dela, sustraian, gizarte-jatorrikoa, psikologikoa baizik. Gizon desalienatuaren ideia, mito hutsa da. Fougeyrollas-ek liburu bikain bat argitara du berriki* gai honetaz. Areago* da mito huts, politikaren bidez alienazioak oro* osoki ezereztu nahi izatea, nahiz Marxek hori uste bazuen. Ekonomiaren mailako demokraziarik gabe gizona zapalduta dagoela gauza agiria da. Baina kapitalismoa ankaz gora bota ondoren ere zanpaketa gerta daitekeela, eta gertatu ere dela, ez da ilunago. Zergatik?

On lukete Aurrekoetxeak eta Anatsanek Freud-en «Malaise dans le Civilisation» liburu bikaina irakurtzea. Garaitzapeneko urteetan idatzia, eta lan-ordu askoren frutu, Zibilizazioaren gaitzei buruz azterketa zorrotz bat egin zuen; eta ezin zehatzagoak dira marxismoaz idatzi zituen lerroak (ikus, batez ere, 66-69 orrialdeak). Freud-en ustez, «aggressivité» delakoa, oldarkoikeria edo zanpatu-nahia esan dezagun, guztiz joera sakona da gizonarengan; sorkurazkoa,* eta ez gizartezkoa. Hauzoa zapaltzeko joera diruaren bidez obratzea debekaturik ere, ez da hori soilik* zuzentasun-bahitura bat, «car l'aggressivité n'a pas été créée par la propriété». Eta mirxismoari buruzko iritzia borobilduz: «(leur) postulat psychologique... est une illusion sans consistance aucune».

Hamar urte lehenago, eta arras* Freud-engandik urruti azterpidearen aldetik, lerro hauek idatzi zituen Bertrand Russell-ek: «Les marxistes ne reconnaissent jamais assez que l'amour du pouvoir est un aussi puissant mobile, une aussi grande source d'iniquité que l'amour de l'argent, ce qui semble frappant si l'on étudie sans parti pris la politique».

Marxismo-leninismoaren errekaratzearen kakoa ez da, hortaz,* «errebisionismoa»; marxismoak «stalinismoa» txirripaz* eman ez duen bezala. Marxismoaren ideia nagusien XINPLEAN dautza* fenomenu horiek.

Baina Marxek ba zekien, gizonak absolutu-egarria duela; eta, bere filosofiari absolutu-kutsua txertatuz,* etorkizun haundiago eman zion, zientzia gisa aurkeztu* balu baino. Alde honetatik, beraz, marxismoaren arrakasta* eta kristau fedearen krisia, fenomenu BERBERAREN bi aurpegiak dira kristau tradizioaren herrietan (eta geronenean bereziki).

Tillon, Garaudy, Marcuse, Schaff, Fischer, Lefèvre, Markovic, Stojanovic, Lukács, Trotzky bera, eta beste mila marxistaren patu* hitsak* ikusita, hauxe da fanatiko ez den edonork ateratzen duen ezinbesteko ondorioa: MARXISMOA BERA dela okerkundeen eragilea eta iturria, eta ez «errebisionismoa» eta «stalinismoa».

Giltzarria,* ene ustez, Sartre-k eta bestek (eta gure Joxe Azurmendik bere liburu berrian bide beretik) azaldu dutenez, Marxek sujetotasunari buruz, ni-tasanari buruz, erakutsi duen axolakabekeria edo teoria-ahulezia* da. Marxek ez zuen ikusi pertsona bakarraren trinkotasuna; eta ez zuen somatu, oso bereziki, psikanalisiak gero erakatsi duena. Marxek gizadiaren osotasuna aztertu zuen, pitin bat estadistikalari batek egingo zukeen bezala.

Henri Laborit biologilari apartak egokiro deklaratu du berriki:* «Cette société (marxiste) a envisagé uniquement l'homme comme une entité DANS UN ENVIRONNEMENT. Elle s'est efforcée d'aménager cet environnement en oubliant simplement de s'occuper de l'homme, en particulier de tenir compte de cet INSTINCT DE DOMINATION dont nous parlions plus haut. Alors la bureaucratie est apparue, autre moyen de dominer remplaçant la propriété privée des moyens de production... La société soviétique a cru que l'homme était un ange asexué, vous savez, avec une gerbe de blé sur l'épaule, tenant une fille par la main et volant vers le socialisme. Mais c'est faux: cet homme a des glandes génitales, une hy-

pophyse, des glandes surrénales, et a vit biologiquement».

Eta askoz ere lehenago (1920) idatzi zuen B. Russell filosofo sozialistak, psikanalisiaren erakaspenak hartu behar zirela gogotan; eta denek ezagutu behar luketen liburu argitsu batetan hau idatzi zuen: «Ene ustez, hona hemen Errusian gertatu dena: aristokrazia burokratiko bat nagusitu da arras* aginteaz, eta kapitalismoak sortu duen sistema hori bezain gogor eta doilor* gertatu den bat ekarriko du» (Théorie et Pratique du Bolchévisme, 135). Eta, kasu honi! Russell-ek Lenin, Trotzky eta gainekoak buruz buru Errusian bertan ezagutu ondoren idatzi zuen hori 1920.ean! Urruti zegoen stalinismoa, eta erreboluzioa gazte zen txit:* bi urte t'erdia.

Ez nuke areago* luzatu nahi.

Baina gizona zeharo markatzen duen beste baldintzaile bat aurkitu du XX. mendeko* Zientziak, eta aipatu bederen* egin beharra dago: HIZKUNTZA. Hots,* honetaz ere Marxek ez zuen deusik* esan: ezta «bi orrialde osorik Marxen obra guzian», J. Azurmendik erakasten daukenez. Hizkuntzaren jakintza izan da, ordea, giza-jakinduriaren sailean gehienik bultzatu duen Zientzia-adarra, baita gizonaren azken funtsa argitzeko. Hutsune hau ezin larriago* da. Eta «aurrerapena»ren mitoak oso murriztu dituen zero, zail da marxismoaren baikorkeriarekin ez-kontarazten.

Nazioa eta hizkuntza, bigarrenekorik, elkarren hurbil diren neurrian, estrukturalismoak funtsatu du ongienik beharbada hizkuntzaren kakoa. Eta, hirugarrenik, kultura-errelatibismoak bide beretik jo du, eta gizadiaren multzutasuna BEREZKO ON bat dela erakatsi du, marxismoaren monismoa berriz ukatuz.

Hots, gaur estrukturalismoa eta errelatibismoa nagusitu dira antropologiaz; edo, bestela esateko, GIZONAREN jakintzaz.

Marxismoa horretara Freud-en eta Saussure-ren ideia-korranteetatik kanpo egonez, eta funtsean aurka den aldetik eta neurrian, nahiz kapitalismoaren kontrato burrukan argitzaile paregabe izan, ez du eman, eta EZIN EMAN DEZAKE, gizonaren zerbitzuko politikarik ez giza-liberazio egiazkorik. Errespetagarriago dira marxistak marxismoa baino. Etsitzen* hasiak diren marxistek berek (edota marxista ohiek*) gauza bera aitortzen dute, baina beste hitzez.

Marxismoa, beraz, ez dago krisian, gainditua baizik. Bere frutua emana du.

Azken ohar bat, bukatzeko. Bigarren «Peru Leartzako» bat idazteko eskatzen daut Anatsanek. Mila esker hainitz* ene literatura-dohainetan sinesteagatik. Bego nik agindurik! Baina itxaron egin beharko du apur batez, XIX. mendeko* mitologiak liburu mardul bat burutu behar bait dut aurrenik.

LARRESORO

(1971 - VIII - 20)

dauku, **deusku**, digu
daut, **deust**, dit
dezagun, **daigun**
dezake, **daike**
gaude, **gagoz**

dio, **deutso**
dezakete, **daikee**
zaiku, **jaku**, zaigu
zait, **jat**
zion, **eutson**